
Kirsti Paukkunen-Jämsén

Anna Rinne – Vörun seminaarin kasvatti

Vuonna 1927 osallistui Kaakkois-Virossa Vörun seminaarin sisäänpääsytutkintoon 13-vuotias tyttö Anna Rinne. Seminaarissa valmistui kansakoulunopettajaksi kuudessa vuodessa, ja Annan unelma oli lapsesta alkaen ollut tulla opettajaksi. Anna oli kielellisesti lahjakas ja oli menestynyt koulussa hyvin. Nyt hän luki tyrmistyneenä seminaariin hyväksytyjen opiskelijoiden nimelistaa. Hänen nimeään ei ollut. Muutamassa hetkessä uutinen oli levinnyt pikkukaupungissa: “Rinteen Anni ei ole päässyt, vaikka juuri hänen piti päästä.” Mutta Anna – eli Anni, kuten häntä kutsuttiin - ei juossut kotiin itkemään. Hän lähti välittömästi etsimään koulun rehtoria Johannes Käisiä, jonka hän ulkonäöltä tunsi. Johannes Käisin nimi oli tuttu Euroopan koulumaailmassa: Käis oli luonut pedagogisesti uutta kasvatuksen ja opetuksen suuntaa edustavan työkoulun. Anni tapasi Käisin koulun käytävässä, pysäytti tämän ja kysyi, saisiko hän selvitystä siihen, miksi häntä ei ollut seminaariin hyväksytty. Käis tutki kädessään ollutta nimelistaa ja vastasi: “Sinä et ole antanut laulunäytettä.” Anni yllättyi, ei häneltä ollut pyydetty mitään laulunäytettä. Käis kutsui paikalle laulunopettajan ja tiedusteli asian laitaa. “No, jos hänen nimeään ei kerran listassa ole, hän ei ole näytettä antanut”, vastasi opettaja ärtyneesti. Anni kielsi uudelleen, ettei häneltä ollut mitään pyydettykään. “Hyvä on, opettaja saa mennä”, Käis vastasi. Kun opettajaa ei käytävässä enää näkynyt, Käis sanoi Annille ystävällisesti: “Jospa sinä laulaisit minulle nyt tässä.” Ja Anni lauloi, virheettömästi kauniilla äänellään.

Anni on kertonut tämän itselleen ratkaisevan tapahtuman ”

Anna Rinne silloin, kun hänestä oli tullut vorulaisten "meidänAnni". (Osmo Jämsen 2006)

moneen kertaan. Käisiä hän ihaili. Käis käyttäytyi ystävällisesti ja oli aina ehdottoman tasapuolinen. Nytkään hän ei halunnut julkisesti nolata vanhaa opettajaa, mutta nuoren koulutyön oli saatava oikeutta. Anna Rinne syntyi Pietarissa virolaiseen perheeseen 25. lokakuuta 1913. Kävelemään Anna eli Anni oppi Turussa, jossa perhe asui puoli vuotta mutta palasi sitten Pietariin. Isä työskenteli tehtaassa, perheen talous oli hyvä. Bolsevikivallankumouksen jälkeen olot muuttuivat Venäjällä, ja Tarton rauhansopimuksen jälkeen Rinteen perhe pääsi muiden Pietarin virolaisten mukana palaamaan Viroon, vanhempien kotiseudulle Võrumaalle. Anni kertoo olleensa tuolloin

täysin kaksikielinen, myöhemminkin hän säilytti hyvän venäjän kielen taidon, vaikka ei opiskellutkaan venäjän kieltä.

Võrun seminaari oli aloittanut toimintansa 1921, harjoituskoulu vuotta myöhemmin. Seminaarin opiskelijat olivat suurimmaksi osaksi Võrusta ja sen ympäristöstä, aluksi poikia oli enemmän, mutta muutamassa vuodessa tyttöjen määrä ylitti pojat. Yleensä seminaarien opiskelijat olivat vähävaraisista perheistä, jotka eivät voineet kustantaa lapsilleen kallista opiskelua. Seminaari oli ainoa mahdollisuus hankkia koulutus ja päästä ammatillisesti etenemään, koska seminaarit olivat sisäoppilaitoksia ja opiskelu niissä halpaa. Seminaariin oli sisäänpääsyttutkinto, jossa kontrolloitiin viron kielen ja matematiikan taitoa, laulua ja musiikin hallintaa. Musiikin kokeessa piti soittaa jokin virsi jollakin instrumentilla ja vastata teoriakysymyksiin. Myöhemmin järjestettiin myös intelligenssitestejä, joissa selvitettiin havainto-, huomio-, keskittymis- ja yhdistämiskykyä.

Oppiaineissa oli paljon yleisaineita, kuten kieliä, matematiikkaa ja luonnontieteitä, koska haluttiin nostaa opiskelijoiden tiedon tasoa. Hehän olivat käyneet koulua vain muutaman vuoden, eivätkä useat olleet opiskelleet edes vieraiden kielten alkeita.

Käisin kasvatustavoite

Sivistynyt ihminen oli Käisin työkoulun tärkein tavoite. Jotta tähän päästäisiin, on opettajan tunnettava kasvatettavansa perusteellisesti, tämän kehitystä on seurattava ja häntä on ohjattava itsetuntemukseen ja itsensä kehittämiseen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi laadittiin opettajille arviointilehti, myöhemmin arviointivihko, josta voitiin seurata oppilaan fyysistä ja henkistä kehitystä ja tietenkin kehitystä koulun oppiaineissa koko tämän kouluajan. Tiedot ja taidot arvioitiin sanallisesti.

Arviointivihon täyttämiseksi opettajan oli tunnettava kasvatettavansa erittäin hyvin. Tähän päästäisiin siten, että sama opettaja opetti oppilasta koko tämän kouluajan. Arviointivihon laatimisessa seminaarinopettajat työskentelivät yhdessä opiskelijoiden kanssa. Hyöty oli molemminpuolinen: luokanvalvojille selvisi moni epäselvä kysymys; opiskelijoita taas valmennettiin näin ongelmien ratkaisemiseen.

Periaate oli se, että voi kasvattaa menestyksellisesti, jos tuntee oppilaansa hyvin. Käisin pedagogisia teoksia ilmestyi ja niitä käyttivät opetuksen suunnittelussa vielä Võrun seminaarin sulkemisen jälkeenkin erityisesti Võrun seminaarissa opiskelleet opettajat. Tärkeitä käsikirjaston oppaita olivat J. Käisin ja A. Oengo-Johansonin Metodinen käsikirja yhdysluokille (1931), kuusiosainen Teel töökoolile (Tiellä työkouluun), kokoomateokset Uusi teid algõpetuses (Uusia teitä alkeisopetuksessa) ja Isetegevus ja individuaalne tööviis (Harrastus ja yksilöllinen työtapa). Uudelleen itsenäistyneessä Virossa on ilmestynyt Ferdinand Eisenin toimittamana Johannes Käisin Kooli-raamat (1996).

Näyttelemistä ja puutarhanhoitoa

Tuskin oli Viron tasavallassa saatu opettajien koulutus tehokkaasti toimimaan seminaareissa, kun alkoi julkisuudessa kiivas keskustelu siitä, missä opettajia pitäisi kouluttaa: kansakoulupohjaisissa seminaareissa vai ylioppilastutkintoa edellyttävissä kasvatusopillisissa korkeakouluissa. Seminaarit olivat kuusiluokkaisia, suuri osa oppitunneista käytettiin ns. yleissivistäviin aineisiin – kieliopintoja, matematiikkaa, historiaa -, koska haluttiin nostaa opiskelijoiden melko vaatimatonta tietomäärää. Nyt alettiin vaatia, että opettajakoulutus pitäisi kokonaan siirtää korkeakouluihin, joihin pyrkijöillä oli jo riittävä tietopohja. Lisäksi seminaareja oli niin paljon, ettei kaikille valmistuneille riittänyt työpaikkaa. Ensimmäisenä

---

lopetettiin Võrun kansainvälistä huomiota saavuttanut seminaari. Oli alettu puhua Võrun hengestä. Se ei hävinnyt, vaikka seminaari lopetti toimintansa. Võrun seminaariperhe alkoi koontua kesäisin koulutuspäiville, joita järjestettiin Võrussa Käisin johdolla. Näillä koulutuspäivillä opettajat saivat joka vuosi uutta informaatiota.

Ne opiskelijat, joiden opiskelu oli kesken, siirtyivät jatkaamaan opintojaan vielä toimivissa seminaareissa. Anni siirtyi Haapsaluun Läänemaan seminaariin. Syyt olivat taloudellisia, Tallinnassa asuminen olisi tullut liian kalliiksi. Läänemaan seminaaria pidettiin aikanaan Viron edustvimpana koulurakennuksena. Siellä oli aineluokat, ruokala, jonka keittiössä opiskelijat auttoivat, itsenäiseen opiskeluun varattu tila ja voimistelusalusi, jossa voitiin toteuttaa suurenmoisia teatteriesityksiä. Seminaarissa toimi lukuisia harrastuspiirejä kuten Võrunkin seminaarissa, mutta Läänemaalla niitä vetivät opiskelijat, Võrussa oppilaiden itsehallinto. Teatteriharrastus oli Läänemaalla niin vahva, että se jatkui Haapsalun lukioissa sodan jälkeenkin.

Läänemaan seminaarissa Anni ehti opiskella kaksi vuotta, ennen kuin sekin lopetettiin. Anni valmistui luokanopettajaksi Tallinnan pedagogion seminaariluokalta vuonna 1933.

Opiskelua kolmessa seminaarissa Anni piti myöhemmin elämässään rikkautena; seminaareissa oli kyllä samat oppiaineet, mutta jokaisella oli omat erikoispiirteensä, jotka rikastuttivat ja laajensivat tulevan opettajan opetustaitoa. Johannes Käisin ideologian, että opettajan oli ennen kaikkea kasvatettava oppilaitaan, Anni säilytti koko ikänsä, näytelmiä hän ohjasi koulun juhlissa heti ensimmäisessä työpaikassaan Tsolgossa.

Tallinnan seminaarin erikoisuus oli puutarhalinja. Puutarhanhoitoa oli seminaariluokan opiskelijoilla huomattavasti enemmän kuin pedagogiossa. Puutarhanhoito aloitettiin jo elokuun

alussa, kun muiden oppiaineiden opetus alkoi vasta kuukautta myöhemmin.

Sielutieteen ja filosofian yhteydessä opetettiin mm. havainnoimaan aisteja. Jokaisella opiskelijalla oli oma aisti, jota hänen piti seurata ja luonnehtia. Annin tehtäväksi tuli hajuaisti. "Sitä varten valitsin monenlaista materiaalia, käärin tietyn määrän jokaista valkoiseen silkkipaperiin ja annoin oppilaiden pareittain haistella koelustoilla olevia aineita. Valitsin mm. valkosipulin, sipulin, kahvin, savulihan ja sillin. Kuorin vähitellen päällyspaperia pois, kunnes haju tunnistettiin. Tulokset kirjattiin. Tein kokeita parin kuukauden ajan." Vähitellen kävi selväksi, mitkä tuoksut tunnistettiin nopeasti, mitkä hitaammin. Kokelaiden yksilölliset erot hajuaistissa kävivät ilmi.

Ensimmäiset vuodet opettajana

20-vuotiaan Annin ensimmäinen koulu oli Tsolgon ala-aste(kansakoulu?) lähellä Vörua. Siellä hän opetti 1934–1940. Tsolgon ala-aste oli supistettu koulu, joka toimi kahdessa eri rakennuksessa. Luokat I – II, III – IV ja V – VI oli yhdistetty.

Anni oli opiskellut kolmessa seminaarissa, mutta ei ollut saanut opetusta yhdysluokkien opettamisesta. Vörun seminaarissa sitä olisi ollut, mutta seminaari lopetettiin ennen kuin opetuksessa ehdittiin niin pitkälle. "Oli kuin olisin hypännyt kylmään veteen. Onneksi oli ilmestynyt Johannes Käisin ja A. Oengo-Johansonin Metodiikan käsikirja yhdysluokille, josta sain apua. Käytin apuna Käisin teosta Tiellä työkouluun ja kokoomateosta Uusia teitä alkeisopetukseen, joita käytin käsikirjoina. Tunneilla oli jatkuvasti käytettävä yksilöllistä työtapaa, koska yksi luokka työskenteli aina itsenäisesti."

Vöruksa käydessäni minulla oli käytössäni kirjoituskone ja tein 1. luokan oppilaille työhjeet kirjallisina. Liitutaulua en

voinut käyttää, sitä tarvittiin toisen luokan opetuksessa. Lisämateriaalia oli kyllä tuolloin jo runsaasti saatavana varsinkin luonnontieteiden ja matematiikan opetukseen. Viron kielen opetuksessa painopiste oli kielenhuollossa ja kieliopissa.

Luonnontieteiden tunneilla teimme säähavaintoja, kuten Läänemaalla olin oppinut. Määriteltiin tuulen suunta, tarkkailtiin säälämpötilaa opettajahuoneessa olevan barometrin avulla, seurattiin auringon korkeuden muutoksia vuodenaikojen mukaan.

Oppilaiden tiedoille pantiin 30-luvulla paljon painoa. Tarkastajat kontrollivat enemmän oppilaiden tietoja kuin sitä, miten niitä opetettiin.

Oppilaiden määrä väheni ylemmillä luokilla. Se johtui siitä, että kouluhaluttomuus vaivasi. Jopa ensimmäisellä luokalla oli pakko jättää oppilaita luokalleen. Syy: "kova pää". Tsoigo oli syrjäinen paikka, kodit vähavaraisia. Koulun yksi luokka oli "alttariluokka", jossa pidettiin jumalanpalveluksia, sekä ortodoksisia että luterilaisia. Samassa rakennuksessa oli yksi iso koululuokka, yhden opettajan yhden huoneen asunto ja nelilapsisen talonmiehen kaksihuoneinen asunto. Anni asui aluksi alivuokralaisena talonmiehen asunnossa.

Koulussa pidettiin juhla kolme kertaa vuodessa: jouluna, äitienpäivänä ja tasavallan itsenäisyyspäivänä. Mieleenjäädin ol itsenäisyyspäivänä 1937 tai -38 pidetty juhla. Silloin esitettiin koulun johtajaopettajan kirjoittama ja Annin ohjaama näytelmä, joka perustui tositapahtumaan. Johtaja oli omin silmin nähnyt vuoden 1924 vasemmistolaisten kapinan aikana, kuinka joku kapinoitsija oli ampunut ammusvaraston valvojan. Kylän nuorten kanssa pidettiin monenlaisia harrastuspiirejä: oli kuoro, näytelmäpiiri, tehtiin retkiä naapurikuntiin, emäntien seurassa tehtiin hilloja tai kudottiin kangaspuilla, Anni aina mukana.

Annista tuli Tsoigossa myös eräänlainen pukeutumisen uranuurtaja. Eräs nuori nainen tuli Annin luo ja sanoi, että he

pitivät Annia pukeutumisessa esikuvanaan. Voisiko hän antaa heille neuvoja, miten voi pukeutua viehättävästi? Anni neuvotteli työtoverinsa kanssa. Sen tuloksena he päättivät neuvoa nuoria naisia, että nenäliinalla voi kaunistaa asuaan, nenäliinan reunaan voi esimerkiksi neuloa pienen pitsin. Pitkiä housuja Tsolgon naiset eivät käyttäneet, eivät edess perunapellolla. Anni taas pukeutui pitkiin housuihin aina esimerkiksi voimistelutunneilla. Aluksi naiset katsoivat Annia halveksuen, koska tämä pukeutui kuin mies, mutta muutamassa vuodessa tapa juurtui Tsolgoonkin. Myöhemmin naiset ihmettelivät, etteivät olleet sitä aikaisemmin tehneet.

Vuonna 1939 alkanut maailmansota varjosti jonkin verran elämää, mutta vasta vuoden 1940 tapahtumat panivat Annin ja hänen kollegansa miettimään työpaikan vaihtoa. Turvattomuus lisääntyi syrjäisessä Tsolgossakin. Kesäkuun 21. päivä 1940 toi järkyttävän uutisen: presidentti Päts oli pidätetty yhdessä hallituksen kanssa ja tilalle nimitetty uusi hallitus.

Anni sai uuden paikan läheltä Võrua, mutta elämä ei ollut ruusuista. Pidätykset jatkuivat, kansallistettiin asuinrakennuksia, voimaan tulivat uudet lait. Tsolgosta saapui surullinen uutinen: koulun johtajaopettaja oli pidätetty syytettynä Neuvostoliiton vastaisesta toiminnasta. Sitä oli kai osoittanut hänen kirjoittamansa näytelmän esitys koulun joulujuhlissa. Maaliskuussa tapahtui ensimmäinen kyyditys.

Saksalaismiehitys ja uusi neuvostomiehitys

Sitten sotaonni muuttui. Kun aikaisemmin neuvostojoukot olivat kulkeneet pohjoisesta etelään, nyt ne alkoivat liikkua etelästä pohjoiseen. Ja eräänä päivänä maakuntahallituksen katolla liehui taas sinimustavalkoinen lippu. Illalla saksalaiset joukot ehtivät Võruun.

Kun saksalaiset perääntyivät ja neuvostojoukot lähestyivät uudelleen, Võrun asukkaat pakenivat lähiseudulla. Maantie oli

---

täynnä kaupungista lähteviä asukkaita. Anni pakeni pyörällä äitinsä ja sisarensa kanssa kahdeksan kilometrin päähän Navin kylään. Aamulla kaupungista nousu savupilviä ja alkoi kuulua taistelun räiskettä. Illalla tuli hiljaista. Aamulla Anni polki kaupunkiin katsomaan, oliko koti tallella. Heidän asuntonsa lähellä oli räjähtänyt pommi, sirpale oli pyyhkäissyt ikkunan ja osan seinästä pois.

Se, mitä Anni kotonaan näki, oli vandalismia. Kaikki kirjat oli vedetty hyllyistä, kirjoituspöydän laatikot oli tyhjennetty ja levitetty lattialle, puolen litran mustepullojen sisältö kaadettu matoille, kirjahyllyn lasiovet olivat rikkinäisinä lattialla, niiden päälle oli ulostettu ja virtsattu. Suurin menetys Annille oli vuosien aikana tehtyjen opetusmateriaalien tuhoaminen. “Kaiken muun saatoin saada elämässäni takaisin, mutta en koskaan opetus- ja havaintomateriaalejani.”

Neuvostokoulu ja neuvostoarki

Alkoi elämä opettajana neuvosto-Virossa. Anni sai pitää työpaikkansa Võrun 1. peruskoulussa, jossa hän opetti 31 vuotta ja vielä eläkkeelle jäätyään toimi tarvittaessa kymmenen vuotta viransijaisena.

Oppiaineet olivat entiset, mutta moni asia kyllä muuttui. Koulun perinteiset juhlat – joulujuhla, tasavallan päivä, äitienpäivä – jäivät pois. Tilalle tuli velvollisuus osallistua oppilaiden kanssa sovhoosien ja kolhoosien auttamiseen. Aluksi vain maaseudulla koulut auttoivat perunannostossa, myöhemmin velvollisuus koski myös kaupunkikouluja. Perunannostoon oppilaat osallistuivat viidennestä luokasta alkaen neljä tuntia päivässä. Jokainen oppilas sai vasun, johon kerätyt perunat käytiin kaatamassa lähinnä olevaan vakkaan. Lasten kesken jaettiin ala, jolta he koneen perässä keräsivät perunat. Tottumattomalle kaupunkilaisoppilaalle se ei ollut kevyttä työtä, luokanvalvoja seurasi oppilaidensa työtä ja auttoi niitä,

jotka jäivät jälkeen. Maahan vakkojen tyhjentämisen jälkeen jääneet perunat oppilaat keräsivät pois. Työn päätyttyä menttiin kolhoosin keskukseen, jossa tarjottiin ruoka, jotain keittoa tai puuroa, joskus perunoita, kastiketta ja maitoa.

Kauempana kaupungista sijaitsevat yritykset tarvitsivat myös apua. Sinne oppilaat vietiin kuorma-autoilla ja tuotiin takaisin lauantaina lounaan jälkeen. Anni muistelee, että eräänä syksynä hän ajoi seitsemäsluokkalaisten kanssa sovhoosiin. Keveimpiä olivat opettajalle ne neljä tuntia, kun lapset olivat pellolla, mutta oli keksittävä toimintaa myös vapaa-ajalle. Vastuu oppilaista oli suuri. Seuraavana syksynä ei 7. ja 8. luokan oppilaita enää viety töihin maalle: nelituntisen työpäivän jälkeen lasten ruokkiminen ja majoittaminen osoittautuivat niin kalliiksi, ettei se yritykselle kannattanut.

Ensimmäisinä vuosina oppilaat eivät saaneet mitään korvausta, koulu sai koulukeittiötään varten talveksi perunoita ja juureksia. Myöhemmin oppilaille alettiin maksaa rahallista korvausta tehdystä työstä. Jokainen oppilas sai kupongin, johon merkittiin hänen keräämiensä vakkojen määrä, joiden mukaan hänen palkkansa maksettiin. Perunannoston päätyttyä yrityksen työntekijä tuli kouluun ja antoi luokanvalvojalle luokan ansaitseman summan. Opettaja jakoi rahat vaihdettuaan setelit ensin käteiseksi rahaksi. Rahapalkka sai kyllä oppilaat työskentelemään ahkerammin: mitä nopeammin vakat täyttyivät, sitä enemmän ansaitsi rahaa.

Tarkastaja tuli kouluun niin kuin ennenkin, mutta tarkastuksen painopiste oli muuttunut. Kerran oli tarkastaja Annin fyysisen tunnilla. Tunnin päätyttyä tarkastajalla ei ollut huomauttamista opetuksen sisällöstä, vika oli kuulemma siinä, ettei fasiaamia ollut käsitelty riittävästi.

Asuntopula oli pitkään sodan jälkeen huutava. Entisessä kodissaan Anni perheineen ei voinut asua, koska pommi oli vienyt osan seinästä. Annin sisar Aliide oli ompelija, siksi hänellä oli oikeus ottaa asiakkaita vastaan kotona. Sitä varten

---

he tarvitsivat vähintään kahden huoneen asunnon..

Heitä oli neljä: Anni, hänen äitinsä, sisarensa ja Elmar, Annin kollega, joka myös etsi asuntoa. He saivatkin asuttavakseen kolmen huoneen asunnon, jonka yhteen huoneeseen oli erillinen sisäänkäynti. Se sopi heille. Parin kuukauden kuluttua tuli käsky tyhjentää asunto, siihen tulisi sotilas-sairaala.

Alkoi uusi hakeminen. Sillä välin kaikki vapaat asunnot oli jo luovutettu. Heille tarjottiin rannasta pientä mökkiä. Se osoit-tautui saunaksi, josta oli katto puhki. Siihen he eivät suostuneet.

Sitten he huomasivat kadun varrella talon, jonka ikkunoissa ei ollut verhoja. Sisään ikkunasta kurkistamalla selvisi, ettei siellä asunut kukaan. Annin "kollektiivi" esitti anomuksen, että asumisoikeus luovutettaisiin heille. Siihen suostuttiin.

Asunnossa oli kaksi huonetta ja keittiö, mutta siihen mahtui neljä aikuista asumaan. Asuntoon oli jätetty huonekaluja, heillä ei ollut tietoa, kenelle ne kuuluivat, mutta ne korvasivat heidän Vörun taistelussa menettämiään huonekaluja.

Uusien asumisnormien mukaan jokaista asukasta kohti piti olla asuinpinta-alaa 9 neliötä ja lisäksi 4,5 neliötä lisäpintaa. Jos pinta-alaa oli enemmän, siitä oli maksettava kolminkertainen lisävuokra. Annin perheellä ylimääräistä tilaa oli yhdeksän neliötä. Elämä normalisoitui. Anni ja Elmar opettivat, Aliide ompeli, äiti laittoi heille ruokaa.

Äiti kuoli 1947 rintasyöpään. Kaksi vuotta myöhemmin todettiin Elmarilla tuberkuloosi, eikä hän saanut enää työskennellä opettajana. Elmar muutti maalle veljensä luo mutta pysyi edelleen kirjoilla Vörossa ja säilytti asumisoikeutensa Annin luona. Kesällä 1952 tuli heidän asuntoonsa nuori tyttö, joka perheineen oli kyyditetty kymmenen vuotta aikaisemmin. Hän tiedusteli, oliko heidän huonekaluistaan mitään jäljellä. Todettiin, että ylimääräiset huonekalut kuuluivat tytön perheelle. Anni ja Aliide pystyivät nyt ostamaan uusia huonekaluja.

Sitten sisar alkoi yskiä ja muuttui väsyneeksi. Hänelläkin

todettiin tarttuva tuberkuloosi. Hoidosta, lääkkeitä ja ilmaringasta ei ollut apua. Aliide kuoli keuhkoleikkauksen jälkeen saamaansa keuhkokuumeeseen; hänen vuoteensa oli sairaalassa pantu avoimen ikkunan eteen. Elmar sitä vastoin tervehtyi ja muutti sin kaupunkiin kolhoosin kirjanpitäjäksi.

Taloudellisista syistä Anni halusi muuttaa pienempään asuntoon. Vuonna 1960 hänen anomukseensa suostuttiin, ja hän sai asuttavakseen kahden huoneen asunnon, johon myös Elmarilla oli asumisoikeus. Asunnon pienuutta korvasi puutarha, josta osa kuului Annille.

43-vuotiaana Anni aloitti Tarton yliopiston etäopiskelussa ja valmistui kahdeksan vuotta myöhemmin viron kielen ja kirjallisuuden opettajaksi. Palkka nousi yhden palkkaluokan. Seuraava nousu oli 1972, kun Anni sai ansioituneen opettajan arvon. Taas nousu palkka yhden palkkaluokan. 1975 Anni jäi vanhuuseläkkeelle, mutta ilman työtä hän ei halunnut elää. Hän toimi vielä tarvittaessa entisessä koulussaan viransijaisena ja aloitti työn kansantaiteen mestareiden UKU:n pitsien virkkaajana. Palkkaansa Anni onkin aina ollut tyytyväinen.

Elintaso nousi edelleen. 60-vuotiaana Anni sai Võrun kaupungilta ilmoituksen, että hän saisi haltuunsa kaupungin keskustasta kerrostalosta yksiön. Asunnon pinta-ala oli 28 neliötä, oli kylpyhuone, WC ja keittiö. Elmar kuoli, Anni asui yksin. Talossa ei ollut hissiä. Saman talon viidennessä kerroksessa Anni asuu edelleen yksin, 100-vuotiaana. Anni sokeutui toistakymmentä vuotta sitten. Kotiavustaja käy kaksi kertaa viikossa, sihteeri, jonka palkkion Anni maksaa, käy kerran viikossa.

Muistitiedon tallentaja

Mutta Annin tarina ei ole vielä lopussa. 80-vuotiaana Anni aloitti aivan uuden uran. Alunpani suomalainen kasvatustieteilijä Tuula Hyyrö, joka lehti-ilmoituksessa etsi henkilöä, joka pysyisi kirjoittamaan tiedoistaan ja muistoistaan Võrun opettaja-

seminaarista. Anni huomasi ilmoituksen ja vastasi siihen. Tuula Hyyrö keräsi aineistoa väitöskirjaansa varten. Anni vastasi haasteeseen: hän kirjoitti Tuulalle käsin kahdeksankymmentä sivua opettajanurastaan ja Vörun seminaarin perinnöstä, jota hän omassa opetuksessaan oli vaalinut ja toteuttanut. Tosin Tuula Hyyrön oli jätettävä väitöskirjastaan kokonaan pois Vörun seminaari ja Johannes Käisin työkoulu, mutta turhaan Anni ei tietojaan ja muistojaan kirjoittanut: hän toimitti kaikista kirjoituksistaan kopiot Tallinnan pedagogisen museon arkistoon.

Ystävät saapuvat kesäisin. Keskellä 99-vuotias Anni, avustaja Liili ja suomalaiset ystävät Kirsti ja Osmo. (Aader Joosep 2013)

Yhteistyöstä Tuula Hyyrön kanssa oli Annille toinenkin merkittävä seuraus: Anni huomasi, että hän pystyi kirjoittamaan asiatyylisiä tekstejä aiheista, jotka vaativat hyvää muistia ja

tarkkaa havaintokykyä. Hänen mieleensä tuli, että ehkä hän sopisi Viron Kirjallisuuseumuseon kirjeenvaihtajaksi. Alkoi toiminta muistitedon keruukilpailuiden kirjeenvaihtajana. Anni on kahdenkymmenen vuoden aikana kirjoittanut satoja sivuja muistinvaraisia kuvauksia elinaikansa kansankulttuurista ja perinteestä: syntymäpäivätavoista, matkailusta, rahasta, pukeutumisesta, yhdistystoiminnasta, koruista, kotiruoasta, perunasta, Suomesta, rahasta, elämästä neuvostoaikana. Usein Annin nimi on tuloksien julkistamisen yhteydessä mainittu ensimmäisten joukossa. Vuonna 2008 Anna Rinteelle myönnettiin Viron tasavallan presidentin palkinto parhaille kansanperinteen kerääjille.

Joitakin vuosia sitten selasin Annin koulun, sata vuotta täyttäneen Vörun 1. peruskoulun, juhlaulkaisua, jossa koulun entiset oppilaat muistelivat kouluaan ja opettajiaan. Eräs kirjoittaja sanoi opettajastaan Annista: “Anna Rinteen tunneilla ei hälisty.” Annissa on auktoriteettia. Eräs toinen nuoruudessaan samassa koulussa opettajana toiminut kirjoitti Annista: “Anni vaikutti tiukalta ja ryhdikkäältä. Mutta jos sattui jotain ikävää, Anni oli se, joka tuli lohduttamaan.”

Kun Annin toiseksi viimeinen keruutyö Kaupunki ja maaseutu neuvostoaikana oli valmistunut ja olin saanut tekijänkappaleen, kysyin Annilta: “Kun sinä nyt ajattelet elämääsi, miten sinä siitä ajattelet? Tarkoitin, että yli kolmekymmentä vuotta sinä sen kuin muutit pienestä asunnosta aina vain pienempään ja asuit miehen kanssa, jonka kanssa sinulla ei ollut muuta yhteistä kuin osoite. Onko sinun elämäsi ollut traaginen komedia vai koominen tragedia? Kumpaa enemmän?” Annin vastaus oli:

“En minä sitä niin ole ajatellut, mutta kyllä kai se oli enemmän traaginen. Mutta ei meillä Elmarin kanssa ollut koskaan pienintäkään erimielisyyttä.”

(Artikkelissa on käytetty Anna Rinteen Tuula Hyyrölle ja Kirsti Paukkunen-Jämsénille lähettämiä kirjoituksia hänen opettajanurastaan, Johannes Käisin johtamasta Võrun seminaarista ja hänen laatimiaan töitä Eesti Kirjanmusmuuseumiin ja Eesti Rahvamuuseumiin muistitiedon keruukilpailuihin.)